

RECENSIES

dat hij meer in vreedzame penetratie aldaar zag dan in de veroveringsexpedities die toen werden georganiseerd.

In 1835 in het vaderland teruggekeerd, bléef De Stuers hardnekkig pleiten tegen het veroveringsbeleid op Sumatra, tegen de minachting der kolonieren voor de bevolking aldaar, zich uitende in verzwegen mishandelingen en moordpartijen. Aanvankelijk beperkte zijn protest zich tot de gesloten kring der gezagsdragers. Toen Hubert de Stuers echter van militaire zijde in het openbaar wegens zijn optreden op Sumatra werd bekritiseerd, en de grondwetsherziening van 1848 de mogelijkheid opende voor een nieuwe koloniale koers, gaf hij opening van zaken in een interessant geschrift. In 1849 en 1850 bezorgde de Amsterdamse hoogleraar P.J. Veth een tweedelig en vermoedelijk naar schetsen van de auteur geïllustreerd werk: *De vestiging en uitbreiding der Nederlanders ter Westkust van Sumatra*.

Het is aannemelijk dat de oppositie van Victor de Stuers voortkwam uit een geërfd geweten. Het is ook duidelijk dat de vele verspreide publikaties over de 'faits et gestes' van deze boeiende persoonlijkheid langzamerhand vragen om een vervolg in de vorm van een op zo volledig mogelijke bronnen berustende biografie.

D.G. Carasso

H. Arlman en G. Mulder, *Van de prins geen kwaad. Prins Hendrik en andere dossiers van Oranje* (Alphen aan den Rijn: Sijthoff, 1982, 175 blz., f 15,90, ISBN 90 2183 351 4).

Nationale staten, politieke partijen, kerken en dynastieën inspireren niet alleen tot historisch-wetenschappelijke studies, maar ook tot mythen en contra-mythen. De Nederlandse Republiek met haar gespannen politieke verhoudingen riep de Orangistische mythe en de Staatse contra-mythe in het leven, ook in de geschiedschrijving. Het Koninkrijk met zijn behoefte aan verzoening liet de Oranje-mythe welig groeien, terwijl groepen die zich buiten de nationale eenheid rond de troon plaatsden, de contra-mythe cultiveerden. Nu sinds enkele decennia de nationale staat en nationale dynastie door de meerderheid van de bevolking niet zo verabsoluteerd worden als gebeurde in de 150 jaar'na de stichting van het Koninkrijk, zijn bepaalde mythologische interpretaties van het verleden van natie en dynastie minder functioneel geworden. Wat ervan over is zakt af naar de commerciële pers die echter speciaal aandacht besteedt aan de trivialia. Ten behoeve van een sceptisch lezerspubliek heeft de contra-mythe zich gemetamorfoseerd tot journalistiek over de minder zonnige kanten van de Oranjes in heden en verleden. Beide vormen van journalistiek veronderstellen echter dat het publiek nog niet los is van de Oranjes. In zoverre zetten zij op triviaal niveau een oude traditie voort. Het hier besproken boek hoort tot de laatstgenoemde categorie.

Arlman en Mulder combineerden artikelen die zij in *Vrij Nederland* lieten verschijnen met informatie uit '...nog nooit eerder gepubliceerd archiefmateriaal van enkele episodes uit de geschiedenis van de Oranjes'. De auteurs wensen daarmee een 'fascinerende reconstructie' te geven van een eeuw dynastieke geschiedenis (zeer kort), de buitenechtelijke escapades van prins Hendrik en hun lange nasleep voor Van 't Sant (de hoofdmoot) en komen via de Londense periode van staatshoofd en ministers op de Hofmanszaak. Verbindende schakel vormt steeds Van 't Sant. Tracht de lezer de herkomst van de vaak als los zand aan elkaar hangende conclusies, stellingen, veronderstellingen en citaten na te slaan, dan zal hij vergeefs proberen door middel van een notenapparaat de 'dossiers van

Oranje' te traceren. Hij moet het doen met een lijst van geraadpleegde collecties, bezochte instellingen en geconsulteerde boeken. De auteurs verwijten de Oranjes en diverse oud-ministers geheimzinnigdoenerij als het gaat om het recente verleden. Zelf stellen zij hun lezer evenwel niet in staat hun tekst te verifiëren. Men kan nu niet nagaan waar hun informatie eindigt en hun hypothese begint. Een tweede bezwaar vormt het onvermogen van de auteurs om historisch te verklaren waarom destijds zo'n behoefte bestond de ongerechtigheden uit prins Hendriks leven (en uit dat van andere leden van de elite) te verhullen. Eigenlijk blijft de 'conspiracy of silence' van de Nederlandse pers aangaande de Oranjes voor hen louter een moreel probleem dat vanzelf een oplossing vond door de openhartigheid van de huidige samenleving in de Lockheedzaak en de onthullingen van L. de Jong inzake prins Hendriks liefdeleven. Een ander bezwaar tegen dit boek vormt voor mij de inhoud van de niet te traceren Oranjedossiers die de auteurs openen. Ik wil het belang van Mien Abbo, Greet Hofmans en Francois van 't Sant voor de Nederlandse geschiedenis niet loochenen. Maar toch vraag ik mij af of hun optreden veel te maken heeft met wat men op grond van de theorie betreffende de staatsvormingsprocessen of de mentaliteitsgeschiedenis belangwekkend kan achten in het fenomeen van het koningschap. Ongetwijfeld wijden de auteurs veel aandacht aan de trivialia die ook in het verleden de contra-mythe van belang achtte. Maar het is een ouderwetse belangstelling. Een laatste bezwaar vormt het feit dat de auteurs ondanks hun kritische opstelling teveel zaken voor vaststaand aannemen. Een voorbeeld. Het is juist dat de Nederlandse monarchie in deze eeuw de geschiedschrijving niet evenzeer bevorderde als de Britse koningen. Het staat evenzeer vast dat Nederlandse ministers in hun memoires over penibele kanten van hun omgang met het staatshoofd zwegen. Maar met die vaststelling kunnen objectieve auteurs niet tevreden zijn. Zij dienen te verklaren waarom memoires en politieke biografieën voorheen in Nederland zeldzaam waren. Zij dienen eraan toe te voegen dat ook Britse politici hun lezers niet aan hun neus hangen hoe zij met het staatshoofd botsten; dat de wereldwijze officiële Britse biografen bepaald geen kritische levensbeschrijvingen maakten waarin gedetailleerd de politieke, godsdienstige of seksuele hobbies van vorsten uit de doeken werden gedaan. Juist de Britse monarchie met haar grote afstand tot de staatsburgers leent zich voor de historiografische stilering en objectivering van het koningschap waartoe onze twee auteurs niet in staat lijken te zijn. Zou men tenslotte in het voetspoor van Arlman en Mulder bepaalde instanties willen verwijten de vorstenbiografie niet te hebben gestimuleerd, dan zou dat verwijt niet alleen de drie opvolgsters van Willem III treffen, maar ook de geschiedbeoefening van na de tweede wereldoorlog. Ja, de Nederlandse academische wereld heeft in tegenstelling tot de Britse en Belgische de geschiedkundige analyse van de functies van het koningschap in staat en samenleving zelden de moeite van het bestuderen waard geacht. Het terrein blijft zodoende braak liggen. Men kan Arlman en Mulder van dat laatste in ieder geval geen verwijt maken.

C.A. Tamse

D.P. Blok, W. Prevenier, DJ. Roorda, e.a., ed., *Algemene geschiedenis der Nederlanden*, XV, *Nieuwste tijd* (Haarlem: Fibula-Van Dishoeck, 1982, 493 blz., f 149,—, ISBN 90 2283 816 1).

Deel vijftien van de *Algemene geschiedenis der Nederlanden* beschrijft de eigentijdse geschiedenis, zoals die zich tussen 1940 en 1980 in België en Nederland heeft voorgedaan. Relatief de meeste aandacht gaat uit naar de tweede wereldoorlog; 100 van de 450 bladzij-